

Yttrande

2017-09-07 Ku2017/01534/DISK

Dnr 009-394-17 Ks

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkande SOU 2017:60 Utredningen om en stärkt minoritetspolitik.

Ku2017/01534/DISK

Sammanfattning

Av utredningen framkommer det att minoritetspolitiken sedan den inrättades 2010 har tagit viktiga steg framåt. Men trots att lagen funnits i 7 år är det sällan statliga förvaltningsmyndigheter bedriver verksamhet kopplad till grundskyddet om de inte får särskilda uppdrag eller ekonomiska medel för sådant arbete. Bristen på kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i Sverige förklarar svårigheterna att få kommuner, landsting och andra myndigheter att på allvar ta sig an sina skyldigheter inom minoritetspolitiken.

Positivt i utredningen är förslaget att överföra regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter inom förskola och äldreomsorg från minoritetslagen till skollagen respektive socialtjänstlagen. Förslaget anser vi vara nödvändigt för att stärka medvetenheten om lagen inom olika förvaltningar, integrera de minoritetspolitiska frågorna inom de olika sektorsområdena och ge ökad genomslagskraft i förvaltningskommuner.

Detsamma gäller för förslaget att det ska anges i en särskild bestämmelse att kommuner och landsting ska anta dokumenterade minoritetspolitiska mål och riktlinjer som ska följas upp. Och att de ska vara skyldiga att lämna uppgift om sådana mål och riktlinjer på begäran från den myndighet som ansvarar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Detta anser vi också vara ett tydligt mål för att de som jobbar och berörs av minoritetspolitiken ska få förståelse för det lagstadgade ansvaret gentemot de nationella minoriteterna.

När det gäller statsbidraget är bedömningen att det är svårt att få det att räcka till då bidraget varit detsamma från 2011 och inte följt den allmänna kostnadsutvecklingen. Att kommunerna valt att anställa samordnare har visat sig vara framgångsrikt för det lokala minoritetsarbetet.

Utredningen föreslår att samordnarens tjänst i första hand bör bekostas av kommunens budget för att de faktiska merkostnaderna som lagen innebär ska kunna finansieras av statsbidraget och att ansvaret för minoritetsperspektivet bör vara en angelägenhet för kommunorganisationen. Statsbidraget skulle då ges ett större utrymme för att synliggöra och informera om bestämmelserna i minoritetslagen samt att en större möjlighet skulle finnas för att föra arbetet med minoritetspolitiken framåt i kommunerna. Arbetet med att integrera minoritetspolitiken inom alla sektorer i offentlig verksamhet är någon som vi aktivt måste sträva efter.

Vi delar inte utredarens förslag om att endast en myndighet ska följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken. Språk- och kulturkompetens är av yttersta vikt i ett uppföljningsarbete. Vi anser att de två myndigheterna Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har den specialkompetens som krävs för uppföljningsuppdraget.

Vi förordar att Sametinget som har specialkompetens när det gäller urfolket samerna, de samiska språken och den samiska kulturen tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm får fortsätta arbetet med uppföljning av minoritetspolitiken. Man bör dock ta i beaktande att de samiska språken, delas in i tre huvudvarieteter, som i sin tur delas upp i nio varieteter.

Nästa steg för en stärkt minoritetspolitik bör vara att samerna i minoritetspolitiken benämns och tillgodoses som det urfolk samerna är och att särskild hänsyn tas till de rättigheter som tillkommer ett urfolk.

Vi anser att utredarens förslag fortfarande är relativt vaga, för att minoritetspolitiken skall få en större genomslagskraft i Sverige.

1. Författningsförslag

I förslagen lydelse 5 b §, andra stycket, " Kommuner och landsting ska göra de kartläggningar som behövs" (1.1 5 b §). (s.25).

Vi föreslår att ordet "kartläggningar" tas bort och ersätts med språk- och kulturinventeringar. Detta ordval bör i sådana fall användas även fortsättningsvis.

I förslagen lydelse, (1.2, 25 kap. 5 a §), (s.29) första och tredje stycket, "ska kommunen stäva efter att erbjuda barn" och "sträva efter att erbjuda".

Vi föreslår att kommunen ska erbjuda, istället för att "sträva efter" att erbjuda.

4. Utvärdering av minoritetslagstiftningen

Samråden ger delaktighet och inflytande för urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Det är viktigt att barn och unga kommer till tals. Vi instämmer med utredaren att det behövs ett förtydligande av vad det innebär att samråda, regeringen bör se över en samrådsguide för just detta ändamål samt att närvarande vid samråden bör arvoderas.

För att uppfylla regeringens intentioner med minoritetspolitiken måste statsbidraget höjas. Detta för att nå en långsiktig hållbar implementering av lagen i kommunens verksamheter.

Utredaren föreslår ett utökat statsbidrag till Sverigefinländarnas delegation och till Svenska Tornedalingars Riksförbund samt att ett motsvarande stöd, bör införas till den romska och judiska minoriteternas riksorganisationer. Utredaren har helt förbigått urfolket samerna. Minoritetspolitiken ligger inte till grund för de statliga medel som Sametinget erhåller via myndighetens regleringsbrev. Organisationsstödet i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter omfattar inte urfolket samerna.

Vi anser att det är en brist att utredaren inte anser att organisationer som företräder urfolket samerna har behov av organisationsstödet och anser att regeringen även bör höja statsbidraget till de samiska riksorganisationerna

Vi ställer oss frågande till varför utredaren rekommenderar att införa statsbidrag som kan sökas av kommuner i samarbete med minoritetsorganisationer eftersom att minoritetsorganisationer inte finns i alla förvaltningskommuner. Förvaltningskommuner har därför inte samma möjlighet att söka medel ur det extra statsbidraget.

Vi anser att överföring av oförbrukade medel skall kunna föras vidare mellan budgetåren utan nuvarande restriktioner.

Utredaren skriver att det varken i minoritetslagen eller av minoritetsförordningen följer någon skyldighet för kommunen att anställa någon som samordnar arbetet med minoritetspolitiken. Samordnarens funktion har dock lyfts fram som en viktig framgångsfaktor i årsrapporterna från uppföljningsmyndigheterna (4.4.1). (s.122).

För att minoritetspolitiken skall integreras i kommunerna och dess verksamheter, krävs att kunskaperna om urfolket samerna och minoriteterna ökar. Den samordnade funktionen är därför av stor vikt.

5. Uppföljning av minoritetslagen

Vi instämmer inte i utredarens förslag om en ny särskild myndighet för uppföljning av minoritetspolitiken. Regeringen bör behålla nuvarande ordning för uppföljning och för att främja och samordna minoritetspolitiken. Samarbetet hos Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har varit framgångsrikt och kan ytterligare förbättras med långsiktiga mål.

Vi förordar att uppföljningsmyndigheten fortsättningsvis ska ha språk- och kulturkompetens beträffande urfolket samerna och nationella minoriteter. Sametinget ansvarar för samiska förvaltningskommuner. Sametinget har specialkompetens i samisk kultur, samiskt samhälle och i samiska språk.

Utredaren bedömer att införandet av tillsyn, eller ett utökat ansvar för existerande tillsynsmyndigheter, är lämplig väg att gå för att åstadkomma en prövning av den enskildes minoritetsrättigheter (5.3.2). (s.146).

Detta anser vi att regeringen bör verka för att genomföra samt att Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg, ska arbeta mer aktivt med att beakta urfolket samerna och nationella minoriteternas rättigheter i ordinarie tillsynsverksamhet.

6. Förskola på minoritetsspråk m.m.

Arbetet med tvåspråkighet och språkrevitalisering betonar förskolans och skolans betydelse. Omfattningen av antalet timmar som en verksamhet bedrivs på har en stor och avgörande betydelse för hur väl man lyckas med mål som tvåspråkighet samt språkrevitalisering.

Utredaren föreslår lydelsen "hela eller en väsentlig del" (1.2 8 kap 12 a §) (s.28). Vi anser att denna lydelse (väsentlig del) också kommer att ge utrymme för en restriktiv tolkning. Väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas. Det är också av största vikt att läroplanerna kompletteras och revideras med den eventuellt nya lagstiftningen.

Personalbristen inom förskola, skola och äldreomsorg är oroväckande och vi delar utrederans uppfattning att det måste in sarskilda insatser för att förhindra det. Vikten av modersmålstalare, kulturkompetens och traditionella kunskaper bör dock lyftas fram.

7. Äldreomsorg på minoritetsspråk

Utredaren föreslår lydelsen "hela eller en väsentlig del" (1.3 5 kap 6 a §). (s.30). Vi anser att denna lydelse (väsentlig del) också kommer att ge utrymme för en restriktiv tolkning. Vi anser att, väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas.

8. Tillgång till personal med språk och kulturkompetens

Personal inom vård och omsorg samt förskola med språk- och kulturkompetens är viktiga faktorer inom minoritetsarbetet. I förslaget där utredaren nämner att utbilda personal på kort sikt bör man tänka på vilken grad av kompetens man vill uppnå.

Det är även viktigt att nya mål i examensbeskrivning gällande urfolket samerna och minoriteter läggs till inom yrkesutbildningar, samt kompetensutveckling av befintlig personal.

Vi stödjer förslaget att skolverket föreslås ta fram stöd och fortbildning till förskolan (avsnitt 6.2.1) och få i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för lärare (avsnitt 11.3.2) detta är av yttersta vikt och angelägenhet för det samiska språket och kulturens överlevnad och är en nödvändighet.

9. De nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvård

Vi anser att ett samiskt centrum för hälsa är av stor vikt i Sverige.

10. Utvärdering av de samiska språkcentrumen

Språkcentrumen i Östersund och Tärnaby, är en stor framgångsfaktor och ett bra komplement gällande information, material, språkrevitalisering m.m.

Dessa språkcentrum behövs för att fortsätta sitt framgångsrika arbete för att det samiska språken ska överleva men även stärkas ytterligare.

11. Kunskapshöjande och synliggörande åtgärder

Utredaren påpekar att den allmänna kunskapen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är låg. Okunskap och ointresse kan vara en orsak. Arbetet i kommunerna med att höja kunskapsnivån bör fortsätta och är en förutsättning för det fortsatta arbetet med att synliggöra nationella minoriteter och minoritetsspråk.

De nationella minoriteterna och minoritetsspråken måste ges ökad plats och synlighet i public service och annan media.

12. Övriga frågor som regeringen bör uppmärksamma

Samerna ser sig som Sveriges urfolk och inte som en nationell minoritet i Sverige. Urfolksrättigheter har ett förstärkt skydd jämfört med övriga minoritetsrättigheter. Folkrättsligt går regelverket för urfolk längre än för övriga minoritetsgrupper i ett land.

Vi anser att samerna skall nämnas som urfolket samer istället för en nationell minoritet i lagstiftningarna. Regeringen bör även se över ett starkare skydd för urfolket samerna. Utredaren ger förslag att regeringen bör göra en översyn hur Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk definieras och benämns (12.2). (s.251). "Riksdagen uttalade 1977 att det samiska folket är ett urfolk i Sverige." "Samiska folket är omnämnt i regeringsformen efter en ändring i regeringsformen 2011". (3.5.3). (s.61-62).

I utredningen påtalas att det är oundvikligt att kommuners och landstings ansvar för grundskyddet behöver bli tydligare. Det är därför av stor vikt att lagen förtydligas och att minoriteternas rättigheter inom förskolan och äldreomsorgen överförs från minoritetslagen till skollagen respektive socialtjänstlagen.

Herjedaelien tjielte/Härjedalens kommun

Handläggare Titti Fjällgren